

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pana mgr. Jarosława GRABOWSKIEGO:

**PAŃSTWA EUROPEJSKIEGO OBSZARU PORADZIECKIEGO W POLITYCE
BEZPIECZEŃSTWA FEDERACJI ROSYJSKIEJ**

wykonana na podstawie uchwały nr 34/RDN NoB/2025 WAT z dnia 25 czerwca 2025 r.

1. Ogólna ocena rozprawy

Rozpad ZSRR nie zamknął rosyjskiego imperializmu. Obecna Rosja pisze jego kolejne rozdziały, z których najbardziej dramatycznym wątkiem jest putinowska agresja na Ukrainę. Od początków swojej władzy Putin dąży do odbudowy imperium rosyjskiego, co w zasadniczy sposób determinuje sytuację strategiczną nie tylko państw Europy Środkowowschodniej, ale także całego obszaru europejskiego, a nawet świata. Z uznaniem należy więc przyjąć inicjatywę Pana magistra Jarosława Grabowskiego dokonania naukowej analizy i refleksji nad możliwymi scenariuszami realizacji tego zamierzenia w odniesieniu do obszarów najbardziej nas interesujących – poradzieckich państw europejskich. To wybór ze wszech miar zasadny, wychodzący naprzeciw nie tylko potrzebom poznawczym (w kontekście dynamicznie rozwijających się stosunków międzynarodowych w dziedzinie polityki bezpieczeństwa), ale i potrzebom praktyki w obszarze kształtowania polityki i strategii zarówno naszego państwa, jak i państw nam najbardziej bliskich geograficznie.

Recenzowana rozprawa jest interesującym studium możliwego rozwoju sytuacji geopolitycznej w interesującej nas (nasz kraj) części świata, a zasadniczo – potencjalnych imperialnych zakusów Rosji na tle obecnej sytuacji międzynarodowej w przyjętym do analizy obszarze geograficznym i perspektywie do 2032 roku. To obszerne dzieło o rzadko spotykanej, w tej kategorii opracowań, objętości – ogółem 743 stron (w tym 676 merytorycznego tekstu). W imponującym stylu Autor usystematyzował wiedzę sytuującą się w zakresie przyjętego tematu, a jednocześnie na bazie pewnego rodzaju lustracji empirycznej zarysował scenariusze możliwego rozwoju sytuacji. Dokonał wielostronnego i pogłębionego namysłu nad rozpatrywaną problematyką, łącząc analizy teoretyczne z bezpośrednią praktyką badawczą. Całość przedstawionych danych, dokonanych refleksji i zaprezentowanych narracji

stanowi interesującą lekturę dla ludzi zajmujących się tą problematyką nie tylko profesjonalnie.

Struktura dysertacji jest trafna i merytorycznie w pełni adekwatna. Obejmuje sześć rozdziałów – rozdział metodologiczny, cztery rozdziały o charakterze teoretyczno-analitycznym, stanowiące merytoryczne rozwinięcie podejmowanej problematyki, oraz rozdział empiryczny, dyskontujący materiał badawczy pozyskany z wywiadu eksperckiego, a także studiów literaturowych. Jak konstatuje sam Autor: „dysertacja łączy analizę retrospektywną z prognozowaniem przyszłości” (s. 668). Główne treści rozprawy poprzedzone zostały obszernym, merytorycznie dobrze skomponowanym wstępem i zamknięte nie mniej obszernym syntetyzującym zakończeniem, wzorcowo wręcz przedstawiającym zakres realizacji przyjętych celów badawczych, omówienie weryfikacji sformułowanych hipotez, wnioski będące owocem dokonanych zabiegów badawczych oraz rysujące się perspektywy dalszych poszukiwań badawczych. Całość dopełniona została obszerną bibliografią, podzieloną na monografie i rozdziały w monografiach (168 pozycji), artykuły naukowe (57), źródła prawa, dokumenty (73) oraz ponad 300 pozycji netografii. W załączniku zamieszczony został kwestionariusz wywiadu. Brak załączników merytorycznych (w postaci dokumentów).

Układ zaprezentowanych treści jest adekwatny do przyjętej struktury dysertacji. Przedstawione rozważania zostały efektywnie opatrzone materiałami poglądowymi – tabelami, grafikami, schematami, mapami czy wykresami. Rozdziały badawcze kończą rzeczowo opracowane konkluzje. Na odnotowanie zasługuje fakt, iż w literaturze przedmiotu występują liczne źródła obcojęzyczne, ale głównie rosyjskie (zasadnicze badania oparte zostały na oryginalnych źródłach). Co do meritum, zgodzić się wypada z Autorem, iż „rozprawa przedstawia usystematyzowany i wielowymiarowy obraz rosyjskiej polityki bezpieczeństwa wobec państw europejskiego obszaru poradzieckiego” (s. 675) wraz z jej antycypacją na kilka lat wprzód.

2. Oceny szczegółowe

Zasadnicze rozważania rozpoczynają się od rozdziału metodologicznego. Choć generalnie przyjęte założenia badawcze są trafne, nie można pozostawić ich bez kilku istotnych uwag i odniesień. Po wyczerpującym uzasadnieniu wyboru tematu oraz ukazaniu przedmiotu i celu badań, Autor prawidłowo sformułował problemy badawcze i hipotezy (choć hipoteza główna mogłaby zawierać bardziej skonkretyzowane i adekwatne wobec istoty problemu główne treści). Kilku słów komentarza wymaga wszakże dokonana następnie konkretyzacja metod badawczych. Bazując na przywołanej literaturze metodologicznej można wnosić, iż proces badawczy opierał się na podejściu socjologiczno-pedagogicznym (z akcentem na sondaż diagnostyczny), podczas gdy charakter i ogólna merytoryka pracy wymagały podejścia wybitnie politologicznego, z jednoznacznym zorientowaniem na nauki o

bezpieczeństwie. W szczególności włączanie metodologicznych wątków pedagogicznych należy uznać za nie trafione, gdyż podejmowana tematyka nie zawiera treści tego rodzaju.

Zamiast powoływać się na starej daty pozycje metodologiczne T. Pilcha, R. Wroczyński, H. Muszyńskiego, W. Zaczynskiego, M. Łobockiego, A. Maszke, skądinąd zasłużonych dla metodologii pedagogiki, Autor powinien był sięgnąć do pozycji *expressis verbis* reprezentujących nauki o bezpieczeństwie, w szczególności odnoszących się do analizy strategicznej, jak: T. Jemioło, A. Dawidczyk, *Wprowadzenie do metodologii badań bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 2008; A. Dawidczyk, J. Jurczak, P. Łuka, *Metody techniki narzędzia nauk o bezpieczeństwie*, Difin, Warszawa 2019; A. Dawidczyk, *Analiza strategiczna w dziedzinie bezpieczeństwa państwa. Wybrane metody*, Difin, Warszawa 2020; A. Dawidczyk, J. Jurczak, *Metodologia bezpieczeństwa w przykładach i zastosowaniach. Podręcznik akademicki*, Difin, Warszawa 2022; A. Dawidczyk, *Poradnik dla doktorantów i habilitantów nauk o bezpieczeństwie*, Difin, Warszawa 2023.

Co znamienne, mimo częściowo nietrafnej klasyfikacji przyjętych metod badawczych (o proveniencji empirycznej), Autor poprawnie wykonał zaprojektowane badania i osiągnął zamierzone cele badawcze. Opisany w rozdziale sondaż diagnostyczny był *de facto* elementem analizy strategicznej, z wykorzystaniem metody scenariuszowej w wariancie eksperckim (czemu służył pogłębiony wywiad, zrealizowany za pomocą solidnie i oryginalnie przygotowanego kwestionariusza). Zasadniczą bazą dokonanej analizy strategicznej były jednak dokumenty oraz szeroka literatura przedmiotu, pozwalające na systemowe ujęcie badanych zagadnień. Istotnym modulem warsztatu badawczego były więc nieujawnione i nieopisane niestety metody: krytycznej analizy literatury, analizy/badania dokumentów oraz wtórnej analizy danych, czemu Doktorant nie poświęcił uwagi opisując zastosowane metody, a co skwitował zaledwie w jednym zdaniu, dodatkowo poza podrozdziałem o metodach, na samym końcu rozdziału.

Cztery kolejne rozdziały przedstawiają „owoce” zastosowania owych „nienazwanych” metod. Rysują one background dla skonstruowania możliwych scenariuszy rozwoju polityki rosyjskiej wobec państw europejskiego obszaru poradzieckiego, a tym samym możliwych ścieżek reintegracji. Dwa pierwsze stanowią deskrypcję samej Federacji Rosyjskiej. **Rozdział drugi** dotyczy czynników determinujących rosyjską politykę bezpieczeństwa. W największym chyba zakresie ma on charakter wielowątkowy. Obejmuje analizę kulturową, politologiczną (w tym polityczno-militarną i geostrategiczną), geograficzną, demograficzną, religioznawczą, czy też różne wątki ekonomiczne. W największym też zakresie sięga do historii. Rozdział ten zakotwicza identyfikowaną w kolejnych rozdziałach politykę rosyjską wobec tzw. „bliskiej zagranicy”, w szczególności wobec państw poradzieckich, w szeroko ujmowanych uwarunkowaniach wewnętrznych i zewnętrznych.

Rozdział trzeci poświęcony został założeniom strategicznym i celom polityki bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej. Obejmuje analizę ram instytucjonalnych rosyjskiej

polityki bezpieczeństwa, czyli *de facto* przedstawienie struktur państwa (prezydent, Zgromadzenie Federalne, rząd, sądownictwo, struktura partii politycznych oraz zasadnicze grupy interesu), a także omówienie założeń rosyjskiej polityki bezpieczeństwa (i nie tylko) w oparciu o orędzie prezydenta, strategię bezpieczeństwa narodowego, koncepcję polityki zagranicznej państwa oraz jego doktrynę wojenną. Tematyka rozdziału obejmuje także wpływ diaspory rosyjskiej i rosyjskojęzycznej na politykę zagraniczną Rosji. Tutaj poważne wątpliwości budzi sensowność neologizmu „diaspora rosyjskojęzyczna”. Poza książką „M. Żyła, *Diaspora rosyjska i rosyjskojęzyczna w neoimperialnej polityce Federacji Rosyjskiej na obszarze Świętej Rusi*, Wydawnictwo Akademii Sztuki Wojennej, Warszawa 2019” pojęcie to nie jest upowszechnione w literaturze. Ponadto, nie spełnia ono kryteriów konstytuujących pojęcie „diaspora”. Nie używa się przecież określenia „diaspora francuskojęzyczna” w odniesieniu do francuskojęzycznej ludności Belgii bądź Szwajcarii. Walczący z rosyjskimi okupantami rosyjskojęzyczni Ukraińcy mieliby być w tym przypadku diasporą czego/czyją? W odniesieniu do sensu odzwierciedlanego tym pojęciem stosuje się raczej pojęcie „ludność odmiennojęzyczna” bądź „społeczność x-języczna”. Na „diasporę rosyjskojęzyczną” składa się nade wszystko *stricte* „diaspora rosyjska”. Omawiany rozdział przybliży także istotę „ruskiego miru” jako szczególnej koncepcji rosyjskiej ekspansji, „ideologicznej platformy wspierającej neoimperialne ambicje Rosji w przestrzeni poradzieckiej” (s. 19). Oba rozdziały integrują oraz systematyzują wiedzę o istocie państwa rosyjskiego i jego neoimperialnej, ekspansywnej, a raczej drapieżnej polityce.

Dwa kolejne rozdziały analityczne odnoszą się wprost do istoty rozprawy – stosunku Rosji do państw europejskiego obszaru poradzieckiego: Ukrainy, Białorusi, Mołdawii oraz państw bałtyckich (Litwy, Łotwy i Estonii). Wydaje się, iż w miejsce stosowanego przez Autora eufemistycznego określenia „rosyjska polityka bezpieczeństwa” wobec państw poradzieckich trafniejszym byłoby *expressis verbis* pojęcie „polityka ekspansji” (unikając określenia jeszcze bardziej dosadnego). Owa „polityka bezpieczeństwa” wszakże jest *de facto* dla tych państw polityką niebezpieczeństwa.

W rozdziale czwartym Autor przedstawił diagnozę polityki Rosji wobec państw europejskiego obszaru poradzieckiego w latach 2014–2022. Opisał zabiegi wywierania presji dyplomatycznej, próby wpływania na wybory i politykę wewnętrzną tych państw, działania hybrydowe, wojnę z Ukrainą, ćwiczenia i demonstracje siły przy granicach NATO, wojskowo-polityczne prowokacje, wojny handlowe i surowcowe, wykorzystywanie zależności energetycznych, sankcje gospodarcze i kontr-sankcje, oddziaływanie propagandowe, dezinformację, wspieranie prorosyjskich mediów i organizacji itp. W szczególności akcentowane były oddziaływania i procesy reintegracyjne w kontekście działań dezintegracyjnych.

Rozdział piąty ma charakter projekcyjny. Przedstawia priorytety rosyjskiej polityki bezpieczeństwa wobec państw europejskiego obszaru poradzieckiego do 2032 roku

wynikające z przyjmowanych przez władze państwowe aktów/dokumentów politycznych i strategicznych. Antycypacje przeprowadzone zostały w czterech wymiarach: politycznym, gospodarczym, militarnym oraz kulturowo-informacyjnym. Analizom projekcyjnym towarzyszy ukazanie możliwości wystąpienia zjawisk nieprzewidywalnych, trudnych do oszacowania, wypełniających *casus* „czarnych łabędzi” (jak wewnętrzna destabilizacja polityczna w Rosji, radykalna zmiana kierunku polityki zagranicznej, załamanie gospodarcze czy niespodziewane modyfikacje sojuszy międzynarodowych). Rozdział ten stanowi swego rodzaju wprowadzenie do ostatniego rozdziału ukazującego możliwe scenariusze rozwoju sytuacji na badanym obszarze, z akcentem na procesy reintegracyjne.

Konkludując zaprezentowane rozdziały analityczne nasuwa się kilka intrygujących wniosków. Rozważając objętość całej pracy, wydaje się, że wiele wątków zostało tu za nadto „przegadanych”. Za dużo uwagi Autor poświęcił treściom kontekstowym (w tym danym encyklopedycznym): historycznym, religijnym, demograficznym itp. Zaświadcza to o wielkiej erudycji piszącego, świetnie je się czyta, lecz konfrontując z grubością dzieła zdaje się, iż w niektórych miejscach przydałyby się pewne syntetyzacje, czy nawet skróty. Bo przecież, czy dla konkluzywności wyników badań ma jakiegokolwiek znaczenie podanie składu stałych członków Rady Bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej (s. 140). Na podobne treści/dane można natrafić niejednokrotnie. W wielu miejscach nietrudno więc zauważyć niedostatek selekcji treści nie związanych z przewodnim wątkiem wyводу. A przecież syntetyzowanie wiedzy/przekazu również należy do naukowych kompetencji.

Ponadto, całość analiz realizowana była z perspektywy zewnętrznego obserwatora nie tyle obszaru objętego badaniami, co polityki rosyjskiej. Wyraźnie brakuje odniesień samych zainteresowanych – społeczeństw/elit państw poradzieckich wobec rosyjskich zakusów. Brakuje także stanowiska szerokorozumianego Zachodu (w tym również Polski). Dopełnienie pomieszczonych tu analiz o takie wątki, z pewnością wniosłoby dodatkową kolorystykę, zobiektywizowało i dopełniło całość wyводу. Przestrzeni na takie dopełnienie dostarczyłoby wykonanie wcześniej wypomnianych syntez czy wręcz cięć niektórych partii nadmiarowego tekstu. To inna, możliwa optyka, jednakże Autor miał pełne prawo przedstawić swe narracje, tak jak przedstawił, i zrobił to należycie.

Rozdział szósty – ostatni, w największym stopniu ma charakter/walor empiryczny. To rozdział najbardziej obszerny, przekraczający swą objętością niejedną, całościową pracę doktorską. Poświęcony został generowaniu scenariuszy możliwych wariantów rozwoju sytuacji w wymiarze działań reintegracyjnych Federacji Rosyjskiej wobec państw zachodniego obszaru poradzieckiego. Źródłem danych był skrupulatnie opracowany kwestionariusz pogłębionego wywiadu. Istotą rozdziału jest więc przedstawienie eksperckich ocen propozycji zawartych (uprzednio opracowanych) w kwestionariuszu, wraz z propozycjami opracowanymi na bazie materiału badawczego, ich omówienie i osadzenie w szerokim geopolitycznym kontekście. Wartością dodaną tych analityczno-prognostycznych

rozważań jest przedstawienie zarysowanych scenariuszy w postaci macierzowej, tabelarycznej. Uczestnikami wywiadu byli eksperci z ośrodków akademickich i badawczych zajmujących się monitoringiem wydarzeń i analizą procesów społeczno-politycznych i gospodarczych Europy Wschodniej, a zatem znawcy/eksperti badanej problematyki.

Scenariusze zostały opracowane oddzielnie dla grupy i poszczególnych państw europejskiego obszaru poradzieckiego: państw bałtyckich, Białorusi, Ukrainy i Mołdawii. Każdy scenariusz ustrukturyzowany został według czterech wymiarów: politycznego, gospodarczego, militarnego oraz kulturowo-informacyjnego. Przeprowadzone analizy i antycypacje uwzględniają potencjalne reakcje badanych państw, ich wewnętrzny opór, a także reakcję środowiska międzynarodowego, (państw oraz struktur międzynarodowych), co mogłoby służyć przeciwdziałaniu reintegracyjnym zakusom Rosji. W przypadku ich realizacji dokonana została prognozowana ocena możliwych konsekwencji geopolitycznych, zarówno dla bezpieczeństwa objętych analizą państw, jak i dla stabilności regionalnej oraz ładu międzynarodowego. Scenariusze obejmują szerokie spektrum możliwego rozwoju sytuacji: od wariantów agresywnego, a nawet przemocowego programu reintegracji, po scenariusze bardziej pokojowe, z utrwaleniem *status quo* czy uwzględnieniem ograniczonej współpracy bilateralnej.

Niezmiernie poważnie i ostrzegawczo brzmi sformułowany w zakończeniu wniosek, iż realizacja rosyjskiej polityki bezpieczeństwa „ma służyć nadrzędnemu założeniu, jakim jest reintegracja przestrzeni poradzieckiej i utrzymanie jej w bezwzględnej rosyjskiej strefie wpływów. W efekcie (...) polityka Rosji do 2032 r. będzie najprawdopodobniej nadal opierać się na skoordynowanych działaniach w sferze politycznej, gospodarczej, militarnej, oraz informacyjno-kulturowej, podporządkowanych idei odbudowy dawnego potencjału mocarstwowego” (s. 665). Można dodać, iż Ukraina jest w tej perspektywie swoistym krwawym poligonem doświadczalnym. Społeczeństwa i władze państwowe analizowanego regionu nie mogą bagatelizować tak precyzyjnie i dogłębnie zidentyfikowanego i zarysowanego zagrożenia.

Praca została solidnie przygotowana od strony technicznej, redakcyjno-edytorskiej. Autor nie uniknął jednak pewnych niedoróbek korekcyjnych czy niezręczności językowych. Najbardziej chyba poważne dotyczą multiplikacji niektórych pozycji bibliografii w dziale netografii (61/62, 96/97, 101/102, 103/104, 116/117, 119/120, 121/122, 139/140, 142/143, 158/159, 161/162, 211/212). Ponadto, w zasadniczym, merytorycznym tekście można wskazać na zdarzające się potknięcia, jak choćby niekonsekwentny styl przypisów bądź pozycji bibliograficznych, w części związanej ze stosowaniem/niestosowaniem kursywy przy podawaniu tytułów (s. 36, 118, 687, 695, 710). W tym aspekcie niezrozumiała jest odmienność stylu przypisów i pozycji bibliograficznych (brak kursywy w tych ostatnich). W wielu miejscach wyraźnie zauważalna jest odmienność intensywności czcionki przypisów, co wiąże się także z innymi markerami zabiegu powielania tekstu internetowego. Zdarzały się

ponadto zwykłe lapsusy językowe, np. „Wiedza ludzka stanowi wytwór świadomości i zmysłowych odczuć pamięci” (s. 29), „opracowanie scenariusza wywiadu pogłębionego” zamiast „kwestionariusza” (s. 51, 52), „rozważania dotyczące przedmiotu badań można również dostrzec w dziele Carla von Clausewitza” (s. 79), „państwa najbardziej narażone na presję informacyjną i manipulację percepcyjną” (s. 275) itp.

W recepcji ogólnej, recenzowana rozprawa stanowi solidne studium podjętej problematyki. Jej lektura dostarcza głębokiej satysfakcji. To dzieło w wielu wymiarach przekraczające wymagania stawiane rozprawie doktorskiej. Pomimo zasygnalizowanych, nieznaczących słabości, stanowi wartościowy wkład do rozwoju naukowej analizy problemów bezpieczeństwa, ważnych dla identyfikacji ogólnej kondycji sytuacji międzynarodowej za wschodnimi rubieżami naszego państwa, nie bez znaczenia dla poczucia bezpieczeństwa jego obywateli. Podejmowana problematyka jest niezmiernie istotna z punktu widzenia zewnętrznej polityki bezpieczeństwa naszego państwa. Praca dostarcza bogatej, usystematyzowanej wiedzy o sytuacji geopolitycznej u naszych wschodnich granic i możliwych kierunkach jej rozwoju – wiedzy możliwej do zastosowania w różnych płaszczyznach i kontekstach państwa i społeczeństwa. Sam Autor konstatuje, iż „wyniki badania mają wymiar aplikacyjny. Na podstawie zidentyfikowanych priorytetów oraz opracowanych scenariuszy można formułować wnioski i zalecenia dla polityki państw narażonych na rosyjską ekspansję. Opracowane scenariusze mogą posłużyć jako baza do ćwiczeń strategicznych, gier decyzyjnych czy studiów nad środkami zaradczymi przeciw ekspansji Rosji” (s. 668). Dysertacja ma więc „wymiar nie tylko teoretyczny, lecz również praktyczny, gdyż dostarcza narzędzi służących lepszemu rozumieniu i przewidywaniu działań Rosji w regionie” (s. 669).

Na tle pozytywnego odbioru dysertacji, pewne wątpliwości mogą budzić passusy o charakterze samoocennym. Oto kilka reprezentacji: „Oryginalność rozprawy znajduje swój wyraz przede wszystkim w zastosowaniu wielowymiarowego ujęcia analitycznego, które łączy podstawy teoretyczne z analizą empiryczną” (to raczej ogólna norma badawcza), „Praca cechuje się nowatorskim podejściem metodologicznym i teoretycznym do analizowanego zagadnienia” (s. 22), „Metodologia opracowania scenariuszy reintegracji europejskiego obszaru poradzieckiego została oparta na precyzyjnie zdefiniowanych kryteriach analitycznych” (s. 46), „Wkład własny autora pracy i jej nowatorstwo przejawiają się w kilku obszarach...” (s. 668) itp. Myślę, że autorskie apologetyczne wyręczanie recenzenta w ocenie recenzowanego tekstu o charakterze kwalifikacyjnym, nie jest najlepszym pomysłem na autopromocję i autowaloryzację w perspektywie formalnej finalizacji – obrony dysertacji.

Przedstawione uwagi krytyczne – naturalne przecież w przypadku recenzji pracy kwalifikacyjnej – w niczym nie zmieniają faktu, iż rozprawa stanowi dzieło naukowo wielce wartościowe oraz interesujące poznawczo, wręcz wybitne na danym poziomie kwalifikacji naukowej.

3. Wnioski końcowe

W rezultacie przeprowadzonej analizy i oceny stwierdzam, że rozprawa doktorska Pana mgr. inż. Jarosława Grabowskiego pt.: ***Państwa europejskiego obszaru poradzieckiego w polityce bezpieczeństwa Federacji Rosyjskiej*** w zupełności spełnia warunki określone w art. 187 ust. 1 i 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2022 r. poz. 574 ze zm.), a zatem spełnia wymagane standardy formalne, metodologiczne, merytoryczne i kwalifikacyjne. Praca zawiera rozwiązanie przyjętych problemów badawczych i weryfikację założonych hipotez. Jej lektura wskazuje, iż Autor jest dogłębnie zorientowany w podejmowanej problematyce, posiada zdolności analityczne i konceptualizacyjne, potrafi umiejętnie pozyskiwać dane, operować faktami, argumentami, opracowywać je i przedstawiać.

Biorąc powyższe pod uwagę uprzejmie wnoszę o dopuszczenie Pana Magistra do dalszego procedowania i obrony niniejszej rozprawy.

Wnioskuję przy tym, by rozważyć możliwość jej nagrodzenia. Taki „kawał” solidnej, naukowej pracy nie powinien pozostać niezaakcentowany i właściwie uhonorowany.

Stanisław Zarnowski